

Kitap İncelemesi | Book Review

Bağımsız Türk Sineması ve Gençlik: Sosyolojik Bir Yaklaşım

Independent Turkish Cinema and the Youth: A Sociological Approach

Semra KELEŞ (Öğretim Görevlisi)

İzmir Ekonomi Üniversitesi

ORCID ID: 0000-0003-0970-3549

kelessemra@gmail.com

Başvuru Tarihi | Date Received: 20.01.2023

Yayına Kabul Tarihi | Date Accepted: 15.02.2023

Yayınlanma Tarihi | Date Published: 30.06.2023

Keleş, S. (2023). Bağımsız Türk Sineması ve Gençlik: Sosyolojik Bir Yaklaşım. *SDÜ İfade Dergisi*, 5(1), 63-65.

“Bağımsız Türk Sineması ve Gençlik: Sosyolojik Bir Yaklaşım” kitabında Yılmaz, gençlik kavramının toplumsal dönüşüm süreçleriyle bağlantılı olduğu noktasından hareket ederek, 2000 sonrası Bağımsız Türk Sineması içerisinde seçtiği örneklerle gençlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde bireyleri çevreleyen yapıların gençler üzerindeki etkisinin yanı sıra bu etki içerisinde kalan genç bireylerin eylemliliklerini ne şekilde ortaya koyduklarını odaklanmaktadır. Sinema var olduğu andan itibaren toplum ile yakın ilişki içerisindeydi. Üretilen filmler toplumsal koşullardan bağımsız olmadığı gibi bu koşullara etki ederek görünür de kılmaktadır. Sinema ve toplum arasındaki bu karşılıklı ilişkiyi sağlayan ilk durum sanatçının içinde var olduğu toplumdaki etkilenmesi ve bunu anlatılarına taşıması iken, ikincisi ise ürettikleri ile toplumu etkilemesiyle gerçekleşmektedir. Başka bir söyleyiş ile bazı filmler sosyolojiden etkilenerek üretilmekteyken, bazıları da gösterdikleri ve aktardıklarıyla sosyolojinin oluşumuna katkı sağlamaktadır. Yılmaz’da kitabında bu karşılıklı ilişkiden beslenerek sinemanın toplumu temsil ettiği ve sosyolojinin de konusu olan meseleleri kendi anlatı tarzı ile ortaya koyduğunu aktarmaktadır. Yazar bu noktada Siegfried Kracauer’ın sinema ve gerçeklik ilişkisi üzerine var olan yaklaşımını devreye sokmuştur. Kracauer, sinema ve gerçeklik ilişkisinin filmlerde nasıl kurulduğu ve kameranın gösterdiklerinin gerçeklikle ilişkisini sorgular (2015, s. 65). Ona göre filmler, fiziki varoluşunu ortaya koyarken, gerçekliği zaman içerisinde oluş halinde sunar ve bunu da kendi anlatı kurma araçları ve teknikleri yardımıyla yapar. Filmler kendi anlatı araçları ile var olan gerçekliği kaydedip yeniden kurarken aslında yaşamın akışı içerisinde fark edilmeyenleri, “bilinci affaltan fenomenleri, dış dünyanın ‘gerçekliğin özel tarzları’ da denebilecek birtakım veçhelerini” fark ettirip, gözler önüne sermektedir (Kracauer, 2015, s. 131). Bu nedenle filmler, gerçeklik içerisinde var olanı kaydedip gösterirken aynı zamanda da görülemeyeni ifşa etmektedir. Yılmaz’a göre, “sinema, birey ve içinde bulunduğu toplumsal gerçeklik arasındaki ilişkide üçüncü bir alan yaratarak insana dair anlamları yeniden üretmekte ve bu sayede toplumun anlaşılması noktasında etkili bir yol sunmaktadır” (Yılmaz, 2022, s. 1). Bu sayede aslında izleyici hem toplumsal koşullar hem de o koşulların oluşumu ile ilgili düşünmeye olanak bulmaktadır. Buna ek olarak sinema gösterdiği imgelerle var olanı yansıtır iken aynı zamanda kendi anlatım tarzı ile toplumla ve toplumsal ilişkilerle ilgili yeni anlamlarda ortaya koymaktadır. Sinemanın toplumsal gerçekliğe bu denli yakın olması, topluma dair söyleyecek sözü, gösterecek gerçekliği ve üretecek yeni anlamlarında olduğunu göstermektedir. Çünkü sinema var olan gerçekliği kendi koşullarıyla yeniden üretmek için çalışmaktadır.

Üç ana bölümden oluşan kitapta Yılmaz, tam da bu noktalardan hareketle yapı ve fail düalizmi özelinde Türkiye’de gençlik meselesinin sinemadaki karşılığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda ilk bölümde yapı ve fail düalizmi üzerinde durulmuştur. Yapı, bireylerin içerisinde hareket ettikleri toplumsal bağlamlardır. Bireyler toplum içerisinde dünyaya geldikleri andan itibaren

bu yapıların sınırları içerisinde hareket ederler. Bunlar toplumsal organizasyonlar, kurumlar ve kültürel ürünler olan toplumsal hayatın nesnel özelliklerinin ifadesidir (Layder, 2019, s.5). Faillik ise bireylerin toplumsal bağlamlar içerisindeki eylemliliğidir. Yıllar içerisinde birçok düşünür yapı ve fail ilişkisi üzerinde önemli çalışmalar yapmış ve bu karşılık üzerine kendi tanımlaması ve açılımlarını ortaya koymuşlardır. Konunun detayına inilip gerekli açılımların yapılabilmesi için yazar ilk olarak yapı ve fail düalizmi üzerine var olan temel düşünceleri ele alır. İlk olarak klasik kuramlar irdeleyen yazar, ardından makro kuramlar, mikro kuramlar üzerine açılımlarda bulunur. Bu bölüm bitmeden de *Yapı-Fail Araştırmalarında Makro-Mikro Entegrasyonu* başlığı altında ilk olarak Anthony Giddens'in yapılaşma kuramı ele alınırken, devamında ise çalışmanın temelinde duran Pierre Bourdieu sosyolojisi üzerinden, düşünürün habitus ve alan, sermaye ve simgesel şiddet kavramsallaştırması açıklanır. Bourdieu'nun çalışmalarında yapı ve faillik birbirinden ayrı değerlendirilmemektedir. Bourdieu'ya göre toplumu anlamının yolu, ilişkiel bir yöntemle yapının nesneliliği ve eylemin özneliliğini birbirlerinden soyutlamadan ele almaktan geçmektedir. Başka bir deyişle bu ikili oluşum birbirinden bağımsız değildir ve birlikte ele alındığında toplumsal gerçeklik anlaşılır kılınmaktadır. Bu nedenle Yılmaz, Bourdieu sosyolojisini çalışmasının merkezine alarak yapının genç bireyler üzerindeki etkisi ve bu etki içerisinde bireyin fail olma koşullarına odaklanmıştır. İlk bölümde yapı-fail bağlamının net bir şekilde ortaya konulması diğer bölümlere geçişte tartışılan meseleyi görünür kılmaktadır.

İkinci bölüm olan *Yapı-Fail İlişkisi Bağlamında Gençlik* başlığı altında ise yazar gençlik kavramının ortaya çıkışı ve kavramsallaştırılması için var olan çalışmalar üzerinde durmaktadır. Yazar, gençliğin sadece yetişkinliğe geçiş evresi olarak alınmasının problemleri bir yaklaşım olduğuna değinerek, gençliğe toplum içerisinde ayrı bir değerin atfedilmesi gerekliliğinin altını çizmektedir. Öyle ki birçok düşünür bu anlamda gençlik çalışmalarına imza atmıştır. Yazar bu bölümde gençlik kavramını netleştirmek için bu kavram üzerine var olan araştırmacılar ve disiplinlerin kavrama yaklaşımı üzerinde durarak, ardından kavramın tarihsel gelişimini de ele almıştır. Türkiye'de gençliğin tarihsel gelişimine ayrıntılandıran yazar, kronolojik bir sıra ile yaşanan toplumsal değişimlerin genç bireyler üzerindeki etkisine yer vererek bu etkilerin döneminin gençlik hallerine etkisini de detaylı ele almıştır. *Gençlik Sosyolojisinde Yapı-Fail Sorunu* başlığı altında ise gençlik sosyolojisi üzerine var olan yaklaşımlar film analizi kısmında detaylı açılımların yapılması için görünür kılınmıştır. Bu başlık altında genç bireylerin eylemliliğine etkisi nedeniyle iktidar meselesi de ele alınmıştır.

Son bölüm olan *2000 Sonrası Türk Sinemasında Gençliğin Yapı-Fail İlişkisi Bağlamında İrdelenmesi* başlığı altında ise yazar, ilk olarak bağımsız sinemanın ne olduğu üzerinde durmuştur. Bu konuda gerekli açılımlar yapıldıktan sonra seçilen filmler belli başlıklar altında ele alınarak analiz edilmiştir. İlk olarak yapının genç bireyleri sınırlandırdığı ve eylemliliğini engellendiğini görünür kılan filmler analiz edilmiştir. *Genç İşsizliği, Sosyal Güvensizlik, Genç Yoksulluğu, Gençlik ve Barınma Sorunları* ile *Gençlik ve Sosyal Dışlanma* alt başlıklarıyla sınırlandırılan filmlerde genç karakterlerin yaşamlarının makro yapılar tarafından kısıtlandığı ve bu karakterlerin kendilerini gerçekleştirmek adına makro yapıların engellerini ortadan kaldırmak için mücadele ettikleri detaylı bir şekilde ortaya konmuştur. Bu yapılar filmlerde gençlerin yaşamlarını etkileyen ekonomi temelli makro yapılarıdır. Öyle ki bu yapılar içerisinde genç bireyler eylemde bulunsalar da failliklerini ortaya koyamamışlardır. Tüm bu alt başlıklar altında analiz edilen filmler aracılığıyla yapısal kodların yeniden inşa edildiği ortaya çıkarılmıştır. Bu bölümün son başlığı olan *Yapı-Fail İlişkisinde Üçüncü Bir Alan veya Bir Direniş Alanı Olarak Gençlik Alt Kültürleri* altında ise seçilen örnek filmler üzerinden gençlerin yapılar rağmen oluşturdukları alt kültürler ile eylemliliklerini nasıl ortaya koydukları ve var olan yapılar direnmek için nasıl kaçış olanları yarattıkları ortaya çıkarılmıştır. Oluşturulan bu kaçış alanları ile genç bireyler eylemleri ile faillikleri ortaya yapılar direnmektedirler.

Yılmaz'ın titiz bir çalışma ile kaleme aldığı bu kitap sinema ve sosyoloji ilişkisini yapı-fail kavramları ile yeniden görünür kılarken, toplum içerisinde gerekli önemin ihmal edildiği ve belli kalıplar altında görünmez kılınan gençlik üzerine de düşünmeye teşvik etmektedir. Üstelik bu düşünme pratiğinin filmler aracılığıyla yapılabilir olduğunu da göstermektedir. Bu yönüyle kitap, sinema ve gençlik üzerine var olacak çalışmalar için öncü niteliğindedir.

Kaynakça

Kracauer S. (2015). *Film Teorisi Fiziksel Gerçekliğin Kurtuluşu*. Metis.

Layder D. (2019). *Sosyal Teoriye Giriş* (5. Baskı). Küre Yayınları.

Yılmaz E. (2022). *Bağımsız Türk Sineması ve Gençlik: Sosyolojik Bir Yaklaşım*. Detay Yayıncılık.

Bu çalışma **intihal tespit programlarıyla** taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by plagiarism detect softwares and no plagiarism detected.

Bu çalışmada “**Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi**” kapsamında uyulması gereken kurallara uyulmuştur.

In this study the rules stated in the “**Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive**” were followed.

Makale tek bir yazar tarafından yazılmıştır.

The article was written by a single author.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum ya da kişi ile **çıkar çatışması** bulunmamaktadır.

There is no **conflict of interest** with any institution or person within the scope of the study.